

Okruhy ke státní závěrečné bakalářské zkoušce pro studijní program

Sociální patologie a prevence

AR 2024/2025 (studenti s kódy předmětů IP a IK)

Pedagogika a psychologie	
1.	Mravní výchova; komplexní a inkluzivní výchova v kontextu prevence rizikového chování/sociálně patologických jevů. Hlavní psychologické směry, jejich představitelé a charakteristika přístupu k jedinci.
2.	Vznik, vývoj pedagogiky jako vědy, předmět pedagogiky. Pedagogické disciplíny. Pedagogický a psychologický výzkum, jeho metody a zásady při využití. Longitudinální a transverzální přístupy ve výzkumné práci. Základní druhy psychologických diagnostických metod.
3.	Alternativní pedagogické směry, hnutí, reformní a alternativní školy od začátku 20. století – tzv. 1. a 2. vlna. Současný stav školství a inovací v ČR. Základní kognitivní procesy (percepce, pozornost) a jejich vliv na život jedince.
4.	Významné mezníky a osobnosti ovlivňující vývoj českého vzdělávání od 9. století do současnosti a jejich dopad na pedagogické myšlení. Paměť (druhy, fáze zapamatování, dlouhodobá paměť a výbavnost), představivost (paměťové, anticipační a fantazijní představy), jejich význam a možnosti ovlivňování.
5.	Pedagogické dokumenty v kontextu prevence rizikového chování. Výukové cíle, didaktické zásady. Proces myšlení (formy myšlení, druhy myšlení, myšlenkové operace, usuzování), faktory ovlivňující řešení problémů. Tvořivost.
6.	Výchova jako předmět pedagogické vědy; etapy výchovného procesu a jeho efektivita. Druhy cílů výchovy. Výchovné zásady/principy. Koncept celoživotního učení. Formy, metody a prostředky výchovy. Intelligence (pojmové vymezení, druhy intelligence, přístupy ke studiu a měření intelligence). Základní teorie intelligence.
7.	Tělesná výchova, výchova ke zdraví a zdravému životnímu stylu v kontextu prevence rizikového chování/sociálně patologických jevů. Estetická výchova; pracovní výchova v kontextu prevence rizikového chování/sociálně patologických jevů. Struktura osobnosti podle osobnostních vlastností. Moderní typologie osobnosti (např. „Big Five“, Sprangerova typologie).
8.	Tyflopedie (předmět, etiologie, stupně zrakového postižení; psychologické zvláštnosti osob se zrakovým postižením; kompenzační pomůcky; zásady komunikace; vzdělávací a poradenské instituce). Emoce (determinace, základní komponenty emocí, druhy emocí). Emoční intelligence, její složky. Agrese (agrese, agresivita, agresivní chování, druhy agrese, teorie agrese).
9.	Rozumová výchova; globální výchova; gramotnost a kompetence v kontextu prevence rizikového chování. Temperament osobnosti (složky temperamentu, členění vycházející z Hippokrata ve vazbě na návazné základní koncepty Pavlova, Junga, Eysencka). Aktuální Teorie typů vycházející z Jungovy typologie.
10.	Volný čas a mládež; instituce pro volný čas, výchova ve volném čase a pro volný čas (mimoškolní výchova). Periodizace lidského vývoje, teorie E. H. Eriksona ve vazbě na nejdůležitější úkoly (konflikt, cnost) v jednotlivých etapách vývoje.

11.	Multikulturní výchova, výchova k humanismu v kontextu prevence rizikového chování/sociálně patologických jevů. Předškolní věk. Kognitivní procesy. Senzitivní období pro rozvoj řeči, hry, kresby. Psychologická problematika vstupu dítěte do školy, vývojové aspekty zralosti pro školu.
12.	Ústavní výchova a ochranná výchova; preventivně výchovná činnost ve školských zařízeních. Problematika kázně. Charakteristika období mladšího školního věku a možné výchovné problémy.
13.	Somatopedie (předmět, etiologie, stupně; psychologické zvláštnosti osob s tělesným postižením; kompenzační pomůcky; vzdělávací a poradenské instituce). Charakteristika období staršího školního věku a možné výchovné problémy.
14.	Logopedie (předmět, základní členění poruch komunikačních dovedností a jejich charakteristika; instituce zajišťující péči o osoby s narušenou komunikační schopností). Charakteristika období adolescence. Identita a adolescenční moratorium.
15.	Organizační formy a výukové metody a materiální didaktické prostředky. Koncipování programu primární prevence – didaktická struktura programu primární prevence. Období mladší a střední dospělosti (hlavní vývojové úkoly, psychické projevy, střední věk a proměna osobní identity, manželství, rodičovství).
16.	Klima školy a třídy. Školní výchova. Charakteristika období starší dospělosti (hlavní vývojové úkoly období, proces stárnutí, profesní život, otázka smyslu života, proměna partnerských vztahů, proměny rodičovství a mezigeneračních vztahů).
17.	Osobnost a kompetence vychovávaného jedince (dítěte, žáka, studenta). Osobnost a kompetence pedagogického pracovníka. Období stáří (základní psychologické charakteristiky, bilancování, model „aktivního stáří“ a jeho psychologický význam).
18.	Surdopedie (předmět, etiologie, stupně; psychologické zvláštnosti osob se sluchovým postižením; kompenzační pomůcky; komunikace; vzdělávací a poradenské instituce). Specifika komunikace v pomáhajících profesích.
19.	Rodina jako základní společenská skupina. Poruchy funkcí rodiny. Typologie rodin, fáze rodinného cyklu a problémy současné rodiny v kontextu rizikového chování/sociálně patologických jevů. Sociální postoj (funkce a vlastnosti), tvorba předsudků. Sociální vliv a osobní kontrola.
20.	Etopedie (předmět, poruchy chování, výchova a vzdělávání v etopedických zařízeních, návrat dítěte do rodiny, školy). Psychologie skupinového života (sociální skupina, vymezení, vlastnosti, druhy skupin; struktura sociální skupiny, vedení a řízení skupiny, vliv skupiny na chování a výkon jedince).
21.	Psychopedie (předmět, etiologie, stupně mentální retardace; psychologické zvláštnosti osob s mentálním postižením; vzdělávací a poradenské instituce, aktuální trendy). Psychická zátěž a stres (příčiny, projevy a důsledky stresu, taxonomie zátěžových situací), zvládání stresu – coping, vulnerabilita a resilience, koncepce psychické odolnosti, osobnostní vlastnosti ovlivňující reakce na stres.

	Sociální patologie a prevence
1.	Sociální patologie, deviace, pojmy související – vymezení, etiologie.
2.	Prvky sociálních deviací. Sociální kontrola a sociální sankce.
3.	Normativní a reaktivní pojetí sociálních deviací. Labelling v pomáhajících profesích, stigmatizace.
4.	Teorie sociálních deviací (biologické, psychologické, sociologické).
5.	Socializace jako proces, etapy. Úrovně a typy socializace. Socializační činitelé a instituce. Determinanty kvality socializačního procesu.
6.	Domácí násilí. Skupiny obětí, syndrom CAN a EAN. Systém pomoci, možnosti prevence.
7.	Závislostní chování – příčiny vzniku, příznaky (diagnóza) a rozvoj závislosti. Základní terminologie.
8.	Závislosti – typy návykových látek. Systém péče o drogově závislé. Koncepce protidrogové prevence.
9.	Nelátkové (behaviorální) závislosti, klasifikace.
10.	Spektrum poruch příjmu potravy. Možnosti prevence a léčby.
11.	Sociální aspekty agresivity a násilí ve společnosti. Extremismus, rasismus a xenofobie v kontextu dalších sociálně patologických jevů. Možnosti prevence.
12.	Kriminalita a vandalismus. Kriminogenní faktory. Viktimologie, formy pomoci obětem trestné činnosti.
13.	Penitenciární a postpenitenciární péče. Probační a mediační služba. Alternativní tresty.
14.	Záškoláctví. Příčiny, prevence a řešení na jednotlivých stupních škol.
15.	Suicidalita – typy, formy, příčiny a mýty. Sebepoškozování. Možnosti prevence.
16.	Šikana – vymezení, příčiny a podmínky, možnosti pedagogické intervence. Násilí na pracovišti – formy, rizikové faktory, průběh, možnosti řešení a prevence.
17.	Rizikové chování a rizikové jevy v on-line prostředí. Možnosti prevence a řešení.
18.	Skupiny se sektářskými rysy, jejich klasifikace a charakteristické znaky. Možnosti prevence.
19.	Sociálně nežádoucí jevy ohrožující jedince a společnost – nezaměstnanost, chudoba, bezdomovství.
20.	Rizikové chování, znaky a typologie RICH0. Faktory podílející se na rozvoji rizikového chování. Syndrom rizikového chování dospívajících.
21.	Teoretický rámec prevence rizikového chování. Preventivní strategie. Preventivní programy, jejich tvorba a struktura.

	Sociální politika a sociální práce
1.	Politika sociálních služeb v ČR – legislativní, organizační a finanční rámec systému sociálních služeb. Poslání sociálních služeb. Vymezení základních pojmů. Typologie sociálních služeb. Standardy kvality sociálních služeb.
2.	Sociální stát a jeho typologie. Krize sociálního státu v 70. letech 20. století. Současné trendy v pojetí sociálního státu.
3.	Sociální zabezpečení v ČR – vymezení pojmu. Legislativní, organizační a finanční rámec systému. Zdravotní, nemocenské a důchodové pojištění.
4.	Sociální politika – vymezení. Aktéři sociální politiky. Principy, funkce a nástroje sociální politiky.
5.	Sociálně právní poradenství – vymezení a význam. Cílové skupiny. Formy a metody. Etické aspekty. Příklady dobré praxe.
6.	Sociální práce s rodinami s dětmi – charakteristika současného stavu v ČR; aktuální stav a trendy. Systémový a systemický přístup v práci s rodinou. Příklady dobré praxe.
7.	Sociální práce s osobami ohroženými závislostmi – cíle, metody a formy, sociální služby, multidisciplinární přístup, výzvy a překážky. Příklady dobré praxe.
8.	Individuální sociální práce – přístup orientovaný na úkoly. Přístup orientovaný na osobu.
9.	Státní sociální podpora a sociální pomoc v ČR – vymezení. Legislativní a organizační kontext.
10.	Trh práce a politika zaměstnanosti – vymezení. Legislativní kontext. Cíle a nástroje politiky zaměstnanosti. Sociální práce s nezaměstnanými – cíle, metody a formy, výzvy a překážky. Příklady dobré praxe.
11.	Skupinová sociální práce a její fáze. Příklady dobré praxe.
12.	Antipresivní přístupy v sociální práci – charakteristika, principy, základní teoretické koncepty. Příklady dobré praxe.
13.	Supervize, základní funkce a druhy supervize. Bálintovské skupiny.
14.	Sociální práce s dětmi a mládeží ohroženými společensky nežádoucími jevy. Sociálně právní poradenství pro tuto cílovou skupinu, legislativní kontext.
15.	Individuální sociální práce – systemický přístup, sociálně ekologický model, kognitivně-behaviorální přístup.
16.	Penitenciární a postpenitenciární sociální práce – charakteristika, organizační rámec, cíle, příklady dobré praxe.
17.	Specifika poradenství s vybranou cílovou skupinou (senioři, osoby se zdravotním postižením, oběti trestných činů, osobami poskytujícími placené sexuální služby, uprchlíky) – charakteristika, příklady.
18.	Sociální práce s obyvateli sociálně vyloučených lokalit – charakteristika, cíle, příklady dobré praxe.
19.	Komunitní sociální práce a její modely. Příklady dobré praxe.
20.	Sociální práce v systému věd, vymezení, historický vývoj a vývojová dilemata v sociální práci. Současné trendy a koncepty v sociální práci.
21.	Etické hodnoty a principy sociální práce. Etické kodexy v sociální práci. Etické zásady sociální práce.